

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

1 юни 2020 година

ВТОРИ МОДУЛ (60 минути)

Отговорите на задачите със свободен отговор запишете в свитъка за свободните отговори на предвиденото място.

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 31. до 34. включително).

ТЕКСТ 1

Днес в редовната ни рубрика „Запознайте се с...“ ще ви заведем в едно медникарско ателие и ще ви разкажем как се наследява един старинен занаят.

– **Как избрахте своята професия?**

– Баща ми е самоук медникар, навремето научил и майка ми на този занаят. Растях с нагласата, че това ще е и моето бъдеще. Така и стана – аз съм второ поколение медникар и четвърто поколение занаятчия. Затова казвам, че моят дядо е прокарал пътечка в гората, баща ми я е павирал, аз я асфалтирам, а ако дъщеря ми продължи, ще направи магистрала по този път. Няма нищо по-хубаво от приемствеността!

– **Как се е променяло медникарството през годините?**

– Преди 200 и повече години медникарите са се занимавали с изработка на съдове, използвани всекидневно в бита. Тогава занаятът е в невероятен **апогей**. Знаете ли, че по това време имотността на едно младо семейство се е измервала в медни съдове? Днес малко хора пият кафе от медно джезве и още по-малко са тези, които ползват медни съдове в домакинството. Така медникарството се пренася в областта на изкуството. В момента занаятчиите като мене се броят на пръсти, а в цяла България сме само три жени. Аз изработвам медни чинии за сувенири, малки икони, а от 20 години правя и уникални картички с метални орнаменти.

– **Трудностите на занаята Ви?**

– Открай време медникарството се е смятало за тежък занаят, защото, освен да познаваш тънкостите на метала, трябва да разбираш и от стругарство, трябва да си и ковач. Но най-трудно винаги ми е било да измисля какво да се роди от едно парченце мед.

– **Има ли история чукчето, с което работите?**

– Това чукче е на 110 години, наследство от дядо ми. Бащата на баща ми е бил ножар и най-младият участник в изложението в Лондон през 1900 година. На връщане му свършват парите, затова остава в Германия и започва работа като ножар. По-късно се връща в родината си, прави собствена мелница и маслобойна и се отказва от ножарството. Тогава завещава това чукче на сина си, а той – на мен.

– **Освен занаята какво друго научихте от предците си?**

– Че ако обичаш работата си, дори най-непривлекателният труд носи радост.

ТЕКСТ 2

Съществуват археологически свидетелства, че медникарството е старинен занаят по българските земи, упражняван още от древните траки. Той се е развивал самостоятелно, макар и с известни чужди (византийски) влияния, още от създаването на българската държава. През XIX в., когато медните съдове започват да заемат важно място във всекидневието на българина, настъпва най-големият разцвет на медникарството по нашите земи. Възникват множество медникарски центрове: Велико Търново, Панагюрище, Видин, Стара Загора, София, Карлово, Троян, Шумен, Пловдив, Устово и мн. др.

Именно по време на Възраждането, когато вече е оформена **диференциацията** на металообработващите занаяти, медникарството се специализира в изработката на

домашни съдове и на църковни предмети. Това се дължи на свойствата на медта, която е най-мекият, най-ковкият и най-топлопроводимият от всички метали, използвани в занаятчийството. До Освобождението медникарите сами са леели медта, после от нея изработвали листове, от които са правели съдовете. От края на XIX век започва вносът на медни листове от Цариград. В медникарството се използват редица инструменти, по-важни от които са различните видове наковални (мухлия, циция, макерта) и различни видове малки и големи железни и дървени чукове. Изработвали се над трийсет вида медни съдове, едните от които за бита: котли, сахани, тави, купи, чашки, кани, джезвета, тасове, подноси, гюмове, казани, а другите – свързани с църковните обреди: свещници, дискози, котленца за светена вода, купели за кръщаване и др.

Една от особеностите на българското медникарство е, че то се е придържало стриктно към принципа за функционалност – както по отношение на формите, така и при украсата. Дълго време се е давало предимство на практичността на изделиято пред художествената му стойност. С годините обаче майсторите медникари са се научили да използват все по-оригинални елементи в украсата на съдовете, поради което медникарството днес спада към художествените занаяти.

31. Изброени са факти от двата текста, както и факти, които липсват в тях. В свитъка за свободните отговори запишете САМО буквите на отговорите, с които са означени ЧЕТИРИТЕ факта, ОТСЪСТВАЩИ в посочените текстове.

- А) По медните съдове в миналото често пъти били издълбавани дати, надписи, посвещения и нравоучения.
- Б) Медните съдове били предпочитан сватбен подарък, защото се смятало, че носят на младото семейство усещане за топлина и уют.
- В) Днес в България твърде малко хора упражняват медникарския занаят, като сред тях са и три жени.
- Г) Работата на медникаря изисква доста добри умения на стругар и ковач, както и познаване на тънкостите на метала.
- Д) Има сведения, че медникарският занаят се упражнява по българските земи още от времето на древните траки.
- Е) За разлика от сребърните и златните съдове и предмети медните изделия лесно се окисляват.
- Ж) Медникарските инструменти включват разнообразни по вид наковални и чукове.
- З) Декоративните мотиви върху медните съдове обикновено са геометрични фигури и изображения на животни.

32. В свитъка за свободните отговори запишете ВЪЗМОЖНО НАЙ-КРАТКО кое е ОБЩОТО, за което се говори в ДВАТА текста.

33. В свитъка за свободните отговори в рамките на 2 – 3 изречения формулирайте собствена теза по една от посочените теми:

*Бъдещето на старите занаяти
Трудът – тежест или радост*

34. В свитъка за свободните отговори запишете сбито и кратко (в резюме) основното от съдържанието на Текст 2.

35. За всяко празно място изберете НАЙ-УМЕСТНАТА от думите и я запишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

Гербът представлява графично (А), създадено по определени правила, което принадлежи на даден род, град, държава, организация и т.н. Той е (Б) знак, съчетаващ фигури и предмети с определено символно значение. Всяка съвременна държава има свой герб, който е неин (В) символ и е израз на нейния суверенитет. Науката, която (Г) гербовата символика и описва гербовете, се нарича *хералдика*.

- А) изражение, изображение, изложение
- Б) отличителен, почтителен, увеличителен
- В) основен, основаващ, основателен
- Г) изобличава, научава, изучава

36. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете правилните ФОРМИ на думите, поставени в скобите.

А) Членуване

През тази година именно (необходимост) от нови средства наложи да се актуализира (бюджет) на (Национална) здравноосигурителна каса.

Б) Местоимения

Жената се успокои, когато не видя (никой/никого) пред вратата.
Познавам художника, (чийто/чиито) живописни платна са изложени в новата галерия.
Те трябваше да преодолеят (техните/своите) собствени различия, за да постигнат общата (им/си) цел.

В) Учтива форма

Господине, бихте ли ми (отговорил) на един въпрос? Сам ли сте (проявил) интерес към новите ни продукти, или бяхте лично (информиран) от нашите представители?

37. В текста са пропуснати САМО ПЕТ препинателни знака. Препишете текста в свитъка за свободните отговори, като поставите пропуснатите знаци.

Човек, който иска да намали теглото си трябва да потърси специалист. Контролът на теглото трябва да бъде непрекъснат, но ако цял живот сме на диета ще се лишим от много храни. Известен диетолог твърди Храната приемана ежедневно от нас, ни зарежда с енергия, от която ние не трябва да се лишаваме.

Прочетете творбата „Ще бъдеш в бяло“ и изпълнете 38. и 39. задача.

Ще бъдеш в бяло – с вейка от маслина
и като ангел в бяло облекло...
Аз мисля днес: света прогнил от зло
не е, щом той е твоята родина.
И ето усъмних се най-подир
в невярата тревожна – искам мир.

И с вяра ще разкрия аз прегръдки,
загледан в две залюбени очи.
И тих ще пия техните лъчи, –
ще пия светлина, лечебни глътки.
И пак ще се обърна просветлен
света да видя цял при ярък ден.

И нека съсипни се той окаже!
(Веднъж ли съм се спъвал в съсипни,
залутан из среднощни тъмнини?)
Аз бих намерил и тогава даже
обломки, от които да създам
нов свят за двама ни, и свят, и храм.

38. В свитъка за свободните отговори запишете с ЦИТАТИ от текста ДВА ПРИМЕРА (С ПО ЕДИН СТИХ), които се отнасят до представянето на любимата като неземно създание.

39. В свитъка за свободните отговори със СВОИ ДУМИ запишете ДВА ПРИМЕРА за това как любовта променя лирическият герой.

40. Свържете името на героинята с името на автора, от чиято литературна творба е всяка от тях. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

А) Тиха	Алеко Константинов
Б) Ралица	Елин Пелин
	Йордан Йовков
	Пенчо Славейков

Свържете името на героя с литературната творба, от която е съответният герой. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете заглавието на творбата.

В) чорбаджи Марко	„Албена“
Г) Станчо	„Под игото“
	„Последна радост“
	„Задущница“

Свържете заглавието на всяка от творбите с нейния автор. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

Д) „До моето първо либе“	Иван Вазов
Е) „Миг“	Христо Ботев
	Пейо Яворов
	Димчо Дебелянов